

ERDÉLY

HONISMERTETŐ FOLYÓIRAT.

1. szám 1892.	KIADJA AZ ERDÉLYI KÁRPÁT-EGYESÜLET.	234. sz. 1911.
------------------	-------------------------------------	-------------------

Nagyszebenből a Mundrára.

Egy hét a havason: Dus, Bisztra, Sebesvölgy, Surián,
Petrozsény, Mundra.

(1910. június 28.—július 4.)

Irta: Szilágyi Gyula.

Szebeni gyakorlottabb turistáknak egyik legszebb útja Szebenből a havason át Petrozsénybe. A kirándulás kiinduló pontja Resinár vagy Orlát. A resinári útirány: Magas-Csurgó (Hohe-Rinne), Besineul, Csindrel, Piatra-Alba, Magyar-Zsil. Mi ezt az utat a Csindrelig többször is jártuk, tehát a másikat választottuk, amely rövidebb és nekünk annál is inkább megfelelő, mert kirándulásunk végpontjául nem Petrozsényt, hanem a hunyadi országhatár legmagasabb pontját, a Mundra 2529 m-es ormát tűztük ki.

A légsúlymérő lassan, de biztosan sülyedt napról-napra. Vándorcapatunk hagyományos szerencsében bízva, mégis rendületlen elhatározással készültünk az útra.*

Június 28.

Társaságunk 12 tagból, a teherhordók és rajtam kívül nyolc diákból és két, a nagyszebeni áll. főgimnáziumból kikerült főiskolai hallgatóból állott. Az időjárás valóban most se hagyott cserben. Június 27-én este a lassú esőzés hatalmas nyári zivatarrá fokozódott s utána szemlátomást emelkedett a légsúlymérő, úgy, hogy 28-án, elindulásunk napján újra elérte normális magasságát. De cserben hagyott a vezető. Az utolsó percben telefonált be, hogy beteg, nem tarthat velünk. Erre a S. K. V. kisdísznódi vezetőjét hívtam be, aki természetesen ezt az utat egyáltalán nem ismerte s csak mint pakkhor-

* Felmérve pontosan a távolságokat, kiszámítva a magasságkülönbségeket, megállapítva az éjjeli pihenések helyét, a térképről még leolvasható legapróbb részletekig áttanulmányozva a terepet, a következő tervezetben állapodtunk meg:

I. nap: ind. Szibiel (kis román falu Orlát mellett) 1^h45'. Cél: Dus p. ü. őrlaktanya, este 8^h30'. Emelkedés 820 m. Gyalogút 20 Km.

II. nap: ind. 5^h. Irány: Rodár, Bisztra, Stina de a supra. Cél: Prigona erdészlak, este 8^h. Emelkedés: 1270 m. Sülyedés 1170 m. Gyalogút: 31 Km.

III. nap: ind. 5^h. Irány: Surián, Ausel. Cél: Petrozsény, este 8^h. Emelkedés: 800 m. Sülyedés 1600 m. Gyalogút: 31 Km.

IV. nap: Petrozsény nevezetességei.

V. nap: indul d. u. 4^h. Cél: Paring-menház, este 8^h. Emelkedés 955 m. Gyalogút 10 Km.

VI. nap: ind. reggel 4^h. Irány: Kirzsa (Cârja), Mundra és vissza Cél: Petrozsény este 8^h. Emelkedés: 954 m. Sülyedés: 1909 m. Gyalogút 32 Km.

VII. nap: vonattal haza.

dónak vettük hasznát. Ilyen időjárási és forgalmi akadályok után — bízva gyakorlott térképolvasásunkban — vezető nélkül, de a kitűzött időben, déli 12°25'-kor pontosan elindultunk Szebenből, vonattal Szibielig (500 m. a t sz. felett). E kis órháznál kezdődött gyalogútunk. A Szibiel-patak mentén haladtunk felfelé a falun keresztül. Mint a többi havasalji falu, ez is mondhatni egyetlen véget érni nem akaró hosszú utcából áll. Kettős keresztű templom, szegényes vályogházikók, rengeteg sok gyerek és semmi egyéb. A falu felnöttebbje vagy a mezőn, vagy Amerikában lát dolog után.

A falun túl mindjárt elszűkül a völgy, gabona és ványoló malmok váltakoznak hihetetlen nagy számmal, tíz-tizenkettő egymásután. A 728-as magassági jegynél kis kápolna s utána kellemes meglepetés fogad. A térképen levő ösvérút helyett erdőkihasználási célra épített hatalmas szerpentin indul. A szembejövő paraszt büszkén vallja, hogy balázsfalvi mérnök munkálta. Amikor elértük a kilencedik és utolsó fordulóját, megszűnik a műút, egyszerre eltűnik a kulturának legkisebb nyoma is, benne vagyunk az őstermészet lelket gyógyító nagy csendjében, mindig újat és mindig szebbet mutató örök művészetében. A büszke százados bükkök között már 1050 m-en feltűnik a fenyőregiónak egy-egy leküldött előőrse. Néma méltósággal, mint valami magasabb rendű lény, figyelni törpébb szomszédjait. Sötét lombkoronájában, mint a deressedő ember szakállán, az ágairól lecsüngő, szürke, bozontos zuzmó hirdeti, hogy ez még nem az ő hazája s viharos múltja volt a fajok végnélküli küzdelmében.

Délután 1/46-kor 1275 m.-en a Gres csúcson Spies szebeni őrnagy bérletében levő kis vadászháznál fogyasztjuk el uzsonnánkat. A lemenő nap visszasütő sugarai világítják meg a völgyi falvakat, szabad szemmel is tisztán látjuk az egyes épületeket Szebenben s innen búcsúzzunk utolsó pillantással egy hétre fölük.

Az él keleti oldalán haladva, több vizenyős területen és a Szeroi éren gázolunk át. 6°45'-kor 1430 m.-en az ösvény mellett mocsárrá tespedt, szinte párolgó, langyos vízü forrást találunk. Egy jó negyed órával később elértük a már sokkal járta, Orlátról vezető útat. És ezzel első napi feladatunk nehezebb, felfedező részét megoldottuk. Épen idejében a nap már régen lepihent, az erdő gazdag színompája percről-percre jobban homályosodott egy színűvé. Felhagyott vagy meg se kezdett mesgvéket nehéz lett volna már keresgélni. Amikor útunk a Zsinárol jövő havasi főösvénnyel egygyé olvadt, már a csillagok is előtűntek, úgy, hogy turista-lámpáink használata nélkül 8°30'-kor — a sötétben csapatunk egyik szakértő tagjától szorgalmasan tanulgatva a vigyázó, fővigyázó és szemlész közötti finánc-rangkülönbséget — elértük a *dusi* pénzügyőr-laktanyát.

Dus 1329 m. magasan összekötő kapocs államhatalmunk központi idegrendszerre és legtávolabra kitolt előőrse, a Piatra-Alba-i p. ü. örs között. Májustól decemberig havasi nagyhatalom, van csendőőrse, vámhivatala, p. ügyőrszakasza, télen egyetlen emberből, a házőrből áll az egész telep. Mi a pénzügyőrök laktanyájában találtunk a nagyszzebeni p. ü. igazgatóság sziveségéből, előre telefon útján biztosított, kényelmes éjjeli szállásra.

Junius 29.

Reggel 5 órakor indultunk tovább. Úgy számítottuk, hogy az alig 10 kilométernyire levő *Bisztra* telepet 8 órára elérjük. De csalódtunk. Előre hallottuk, hogy ezen a rövid, jelzés nélküli úton a legtöbb turista el szokott tévedni, hát annál gondosabb figyelemmel ügyeltünk mindenre. Alig egy fél órára Dustól igen érdekes megfigyelésünk volt. Az út 8—10 méteres, friss vízmosás fenekén vitt s mellettünk jobbra is, balra is legszebb a humus, kvarc és palarétegek képződések látszottak. Megállapítottuk, hogy a hegyek kiformálódásának az erózion és defláción kívül van még egy másik, kisebb arányú, de

de eddig mondhatni figyelmen kívül maradt okozója: az *útak*, amelyek évezredek alatt keletkező hatalmas völgyeknek szabtak irányt, a rajtuk, mint mesterséges csatornákon aláfutó víz segítségével. Ilyen gondolatok foglalkoztattak, amikor a Frumoazára vivő, telefonpóznákkal ékesített főútról a Rudár hegy előtt az oldalban nyugatra tértünk. Minden 4—5 száz lépésre útelágazások lassították haladásunkat. A völgyből fejszecsapások és ökörhajcsárok hangos lármája hallszott, javában folyt az erdővágás. Azt a sok szembejövő és a régi úttól semmiben sem különböző új utat az erdőmunkások, faszállítók csinálták.

Amitől féltünk, hogy előbb-utóbb egy ilyen zsákutcába érkezünk, be is következett. Irtatlan őserdőben hosszú egyórai, izzadságos utat tettünk már meg, Bezárd-féle tábori tájolónk és a térképek segítségével pontosan megtartva a Ny. majd É. Ny. irányt, Amikor újra járt úton voltunk, az időből és fáradságunkból arra következettünk, hogy legalább is a Bisztra feletti Vurfu Cailor lábán vagyunk, tehát a legelső balra letérő ösvényen a telepre akartunk jutni. De alig tettünk száz lépést lefelé, kis mesgyénk egyre mohosabb lett, végre teljesen eltűnt. Reggel volt, gyönyörű időnk volt, vítt a felfedezés vágya, eszünkbe se jutott, hogy visszatérjünk. Hosszú verejtékes és keserves törtetés jött ezután. Legalább száz éve nem járt erre még a nyájak furulyás, kíváncsi pásztora sem. Minduntalan keresztbedőlt fenyőóriások hulláin kellett kúszni-mászni vagy bujkálni keresztül. Nem egyszer a Mundra jegének szánt fej-szénkkel kellett utászszolgálatot teljesítő társunknak utat vágni s eközben teljesen bemohosodott, láthatatlan gödrökbe potyogtunk, hol térdig, hol derékig, hol még feljebb. Nagyon megkönnyebbülve lélezeltünk fel, amikor 8°15'-kor egy kis ér mentén 1280 m.-en elértük a Bisztra-patakot. Fel is fogadtuk, hogy hátralevő útunkon járt utat a járatlanért nem hagyunk el többet. Egy pár csudálkozva hangosan bögő marhával s még csak fejét sem biccentő, egykedvű paraszttal találkoztunk, míg elértük a víz mellett a kis, festői szép, bedőlő malmot.

Köröskörül, amíg a szem ellát, öreg fenyőerdő, az alján szerényen húzódik meg a kezdetleges munkával tákolt, már féloldalt billent kis malom. Nem sokkal a patak felett van az erdészház és a magazin, ami havasi nyelven kis boltot jelent az erdőmunkásoknak. Itt csapatunk két részre oszlott. A fáradtabbak visszamentek fürdeni a vízhez, én pedig néhányad magammal felkapaszkodtam s reggeli kísérletezésünk miatt szinte két órai késéssel csak 10 óraker jutottam el a fürdőtelepre.

Bisztra 1340 m.-en egyik legmagasabb fekvésű klimatikus fürdőnk. Csinos, fából készült villasora előtt fenyőgalyakból összerótt „Willkommen“ fogadja az érkező magyart. Kitünő vize, megbecsülhetetlen levegője, gyönyörű, védett fekvése külföldön elsőrangú fürdővé tették volna, nálunk maholnap egészen elárvul; hogyne, mikor még az öreg Pallas Lexicon se akar tudni róla. Hajdan, mint a szebeni szászok kedvenc nyaralója, szebb napokat élt. Az azóta felfedezett Magas-Csurgó (Hohe-Rinne) háttérbe szorította. Most már csak a szász-sebesiek dédelgetik valamennyire. Találkozunk a télen-nyáron itt lakó állami erdőőrrel, tőle halljuk, hogy még mindössze egy vendég van, a legelső, a leghűségesebb, egy szebeni mérnök gazdag özvegye.

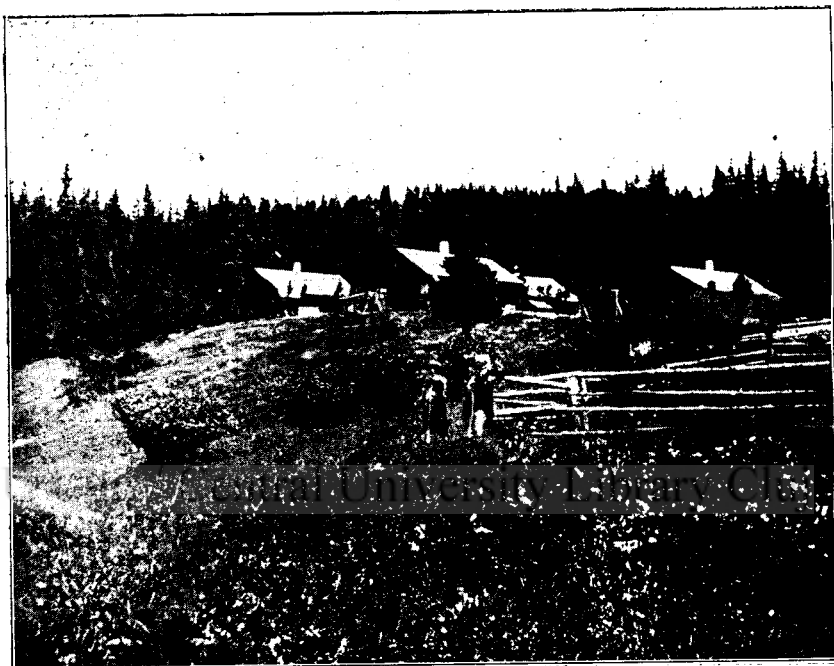
Utunk folytatásáról biztató felvilágosításokat hallva, visszasiatunk társainkhoz s hosszabb, fürdéssel és ebéddel súlyosbított pihenőt tartva, csak 12 óra tájban indulunk tovább. Innen kezdve az irány folytonos figyelésétől s a vezetés egyéb fárasztó gondjaitól egyelőre megszabadultam, mert jó darabig a Bisztrától Oására vivő telefondrót mutatta az utat.

A Mizslocsiere kapaszkodó útból a szerpentin ötödik fordulója után DK-re tértünk ki, a térképen már nem jelzett pompás, jó darabig vízszintes sétányon, majd egy bővizű forrás csobogó csermelyén átkelve, az út mellett elhagyott, sztina korhadt gerendáit látjuk. Azóta, hogy a szél megtépett

fakéreg-sapkáját odább fújta, úgy, mint a cigány koldusról a ruhafoszlányok, szertehullanak vénhedt gerendái. Amint a telefonért vágott irtáson haladunk felfelé, lépten-nyomon friss vaddisznótúrás mutatja, hogy még élnek és néha csordákban portyáznak a rengeteg benszülött őslakói.

Odébb mintaserű fenyőültetvényest találunk, majd csinos, egészen új sztinát. A pásztorgyerekek úgy mesélik, hogy a nagy erdők királya itt Teleki Samu gróf, ő bérlti a vadászterületet s híres szarvasvadászataira előkelő társasággal évenként többször is ellátogat.

D. u. 2 órakor érjük el eddigi útunk egyik legnevezetesebb pontját, az 1603 m.-es Stina de a suprának nevezett magaslatot. Sohase hallottam erről a helyről, pedig oly elragadó kilátása van, hogy mint túrista nevezetességet kel-

BISZTRA.

STOTTER PÁL FELVÉTELE.

lene hirdetni. A láthatáron egy felhő sincs, 28 C° és tökéletes szélcsend. Három rajzosommal nekifeküve a négy világtájnak, hirtelen vázlatot készítünk a látható hegyóriásokról. Itt tűnik szemünk elé nyugaton másnapi útunk fénypontja a Surián és a Pétercsúcs. Ott őrzik féltve az oldalukon hatalmas téli bundájukból a legutolsó fehér foltokat. Innen pillantjuk meg először dél felé egész útunk legmagasabb és legutolsó pontját: a Paring csoportot. Az öreg *Mundra* cirkuszvölgyei még tele vannak hómezőkkel, úgy emelkedik fel a Paring és más apróbb szomszédjai mellett, mint eltörpülő szürke házak között egy három bástyájú sziklavár.

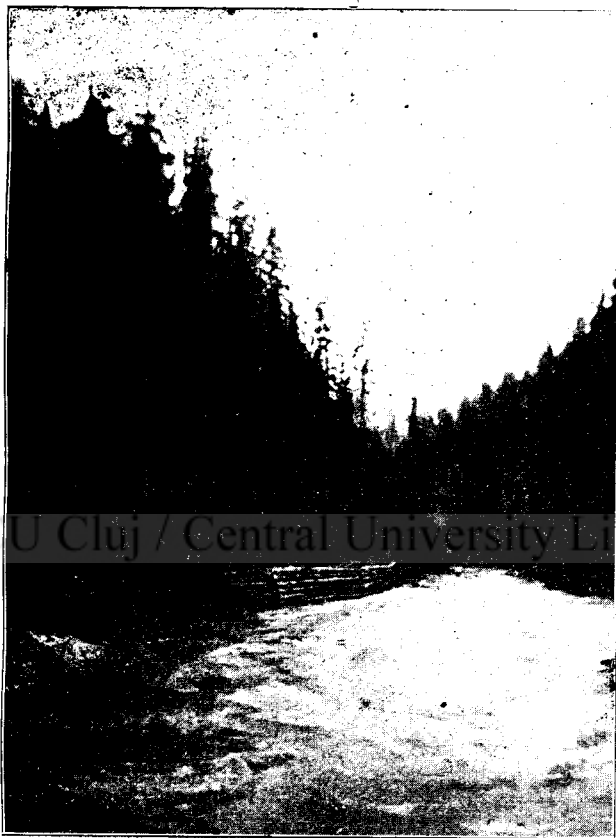
Látjuk odább keleten a szebeni havasok egész uralkodó családjait, a Rudart, Strimbát, Felteát, Frumoazát és Serbotát, amint hűségesen csoportosulnak a felhősapkáját zordul szemére sütő vén Csindrel körül. Alig tudunk megválni e helytől.

Utunk egy darabig még a telefon mellett visz. 1450 m.-en a térképen nem jelzett két új vadászházat s a Teleki gróf keveset magyarul is beszélő cseh vadászát találjuk. Mint olyan vérbeli vadász, nem szívesen fogad, szóba

is alig áll velünk; mi se erőlködünk tulságosan érte, hanem a pompás forrásvizet, azt szívesen kiittuk volna egészen előle.

Eddig kísérte társaságunkat egy, a Stina de a suprán utolért, néprajzi megfigyelésekre igen alkalmas román paraszt. A szebeniektől feltűnően elütő nyelvjárásban beszélte hegyi nyelvét és hiányos volt ruházata, amennyiben *nem viselt kalapot* és pedig, úgy mondta azért, *mert gyászol*.

Innen a telefon a csibáni gáthoz megy, mi pedig délnyugatra sietünk le a völgybe s 4³⁰'-kor 1130 m.-en elérjük a Csibán torkolatánál a Sebes folyó búbájós, leirhatatlanul szép völgyét.

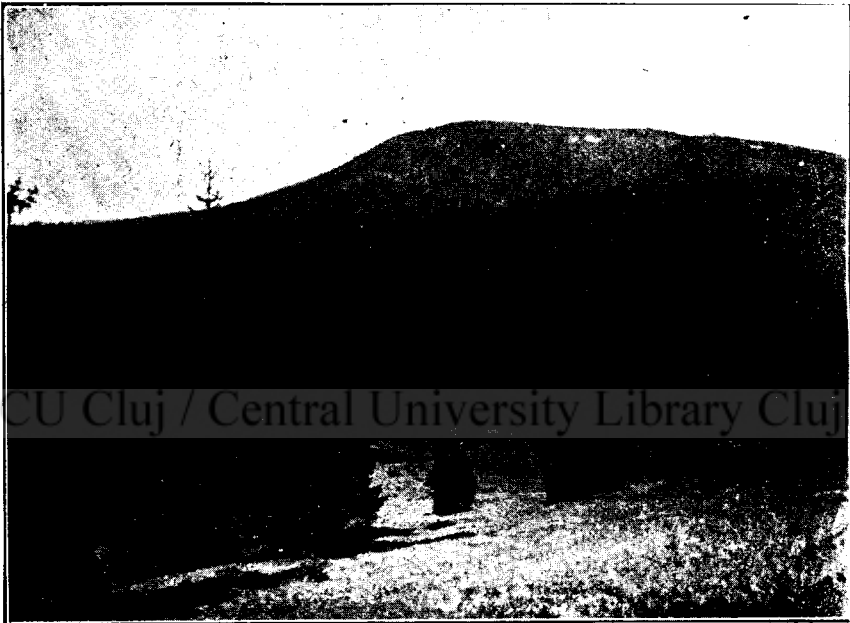
A SEBES VÖLGYE A CSIBÁN TORKOLATÁNÁL. STOTTER PÁL FELVÉTELE.

A Sebes a Csindrel déli lejtőin ered, majd egy darabig az országhatáron szalad, azután hosszú vonalon alkot természetes határt Szeben és Hunyad-megyék között és áthaladva Szászsebes közepén, Marosportusnál ömlik a Marosba. Egészen Szászsebesig több mint 60 km.-en keresztül havasi régióban folyik, számtalan erős fahid vezet fel hol a jobb, hol a balpartján majdnem a határig a jókarban tartott szekérutat, minden fordulónál újabb és újabb képet tárva elénk. Csupa százados fenyők között minden oldalról végtelen sok, vígan siető mellékpatak dúzzasztja vizét hatalmas folyóvá. Gyalogolni nem szerető, vagy már nem tudó természetkedvelőknek a világon sem képzelek nagyobb élvezetet, mint végig kocsizni ezen a valóságos tündérvölgyön.

Ez alkalommal alig két km. sétánk volt a Sebes mellett és annyira meglassította lépteinket az élvezet és a gyönyörködés, hogy jó másfél órát men-

tünk a Prigona hidjáig. Alig fordultunk be balra a Prigona-patak mellett vivő nagyszerű útra, kocsinyomot láttunk, melyet fennebb, kéthelyt is, az úton átváltó medve friss, ötágú körömnyma keresztezett. Eperszedés közben a Prigonára ácsolt, 11 km. hosszú, kb. 20° alatt eső faúsztatón lerohanó víz akceleritását méregettük és tettük próbára dorongokkal. Majd az álomra készülő erdő elandalító, esteli hangulatát élvezve, a fáradság legkisebb érzése nélkül, 7°30'-kor megérkeztünk második éjjeli menedékhelyünkre, az 1425 m.-en levő prigonai erdészlakhoz. Az egyemeletes és négy vendégszobás erdészháznak vendége volt a budapesti „Beiersdorf Henrik erdőirtó cég“ üzemvezetője, Lövy Rudolf.

Valamint a vadász nem mindig jó szemmel nézi a túristát, úgy a túrista is a fakereskedőt. Különösen én azóta, hogy a szegény Gyergyóhavasait jártam, nem tudom feledni azt a benyomást s valósággal még látni se szeretem

A SURIÁN.

FELVETTE STOTTER PÁL.

a fakereskedőt. És Lövy úrral mégis — talán, mert felvilágosított, hogy itt nem akarják végleg kiirtani az erdőt (mert nem engedi az állam), csak mintaszerűen vágják, talán, mert valóban igenis szíves volt hozzánk — jól megértettük egymást, sőt hirtelenében egészen össze is barátkoztunk.

Junius 30.

A magyar királyi erdészház elnyűtt „Fremdenbuchjába“, köszönetet mondva a kényelmes éjjeli szállásért, a Lövy úr jóvoltából mellénk állított útbaigazítóval 5°30'-kor indultunk tovább. Több mint egy órát lépegettünk nagy figyelemmel, száraz faúsztatók itt-ott nagyon is himbáló gerendáin. Több új pásztorház és sztina mellett elhaladva, amikor Prisaca és Prigona nyergén felkapaszkodtunk, egyszerre előnkbe tárult közvetlen közelben megdöbbentő nagy tömegével a Vurfu-Petru s az ordas Surián délről merészen lecsapott háta.

A látható cél előtt már nem figyeli az ember a térképét s az az érdekes csalódás éri itt a kelet felől érkező turistát, hogy a hely fekvéséből ítélve, a víz lefolyását délre, a Surián tengerezemet pedig mély fekvésűnek, a felső fenyőöv alatt a völgykatlanban gondolja. Pedig egészen ellenkezően van. Az

Auselről jövő patak északra forduló félkörben kerüli meg a Suriánt, a tő pedig magasan a fenyők felett, mindjárt a sziklák lábánál fekszik. 9^h30'-kor érjük el a tekintélyes nagyságú, kristálytisza, iható vizű tavat, aneroidunk szerint 1736 m.-en. Pár lépéssel odébb kis menház áll. Olyan, mint a mienk a Tericán, teli szeméttel, gazdátlanul, elhagyottan. A tóról azt hallottuk, hogy évről-évre apad a vize, de hirtelenében nem volt módunk megbizonyosodni. Körülötte óriási rózsaszínű koszorúban virított az alpesi rózsza. S amint lassan ballagtunk tovább felfelé, havasaink legszebb, illatos turista virágát szedegetve, eszünkbe jutott a Festetich Agenor gróf suriáni vadászata s a szegény alpesi rózsát szedő selyemhajú örült Kavica meséje, * 2000 m. körül rengeteg sok friss vakondturással, egy óriás katonabékával, néhány apró gyíkkal és egy fürge skarabenssel találkozunk. 10^h40'-kor érjük el a tetőt (2061 m.). Ha már a Stina de la Supra kilátása a tegnap úgy elragadott, még nehezebben tudtunk most betelni a gyönyörűségtől a Surián kilátásával. Depresszió előtt, a távolság okát megkisebbitő, tiszta levegőben sehol semmi felleg, egy olyan körnek állunk majdnem a középpontján, amelynek kerületén éjszakon, amíg a szem ellát, egybeolvadó és síksággá törpülő dombos vidék van, *keleten a szebeni, délen a Paring, nyugaton pedig a Retyezát csoport*. Nem győzünk eléggé hálálkodni, hogy a júniusi időjárást tekintve, ilyen óriási szerencsével jártuk meg a szászsebesi hegyek leghíresebb pontját. Még az aránylag legmesszebb (50 km.) Retyezát-csoport minden egyes csúcsát is szabad szemmel külön-külön láthatjuk óriás sziklatoryokként négyes tagozatban. Annyira elbűvöl a látvány, hogy közelebbi nagyobb havasi útunkat a Retyezátba tervezzük.

Amint elkészítettük kilátásrajzainkat, amelyben az egyre fokozódó déli széllel versenyezve zavart egy óriás, kiéhezett légyraj, leereszkedtünk a Surián és Pétercsúcs nyergébe. Utólag hallottam, hogy itt valaha római táborhely volt, melynek szabályos, begyepesedett nyomai mai is láthatók, figyelmünket azonban elkerülték.

Az Ausel és Pétercsúcs nyergén felkapaszkodva, nyugatról megkerültük a Globucsetet, melynek oldalán, 1800 m. magasan, közel egymáshoz a térképen nem jelzett öt bővizű forrást találván d. u 2 óraker itt költöttük el az ebédet.

A Magura és Muncelul Birailor élén haladva mindegyre be-bepillantottunk a magyar Zsilvölgyében levő petrillai nagykiterjedésű ipartelepekre. A Csóka (Cioaca) nevű csúcs előtt az út mellett valami tíz új viskó épült térképünk 1890-es reambulatiója óta. A juhnyájak pedig, nem is hinné az ember, még itt is, mint ahogy Bisztrától kezdve végig, mind a távoli Sugág falué. A Chicera csúcs előtt az a csodálatos eset állított meg, hogy a délfelé vívő s éppen itt elágazó öszvérút nyugati ágát sehogy sem tudtuk felfedezni a valószínűségben. Az oldalba, le a völgy felé, és fel a tetőre, szóval minden irányban küldtünk ki felderítő őrzáratokat, de a Tau-patakhöz levezető út csak nem volt sehol.

A helyzet szokatlan lehetetlenségén minden eddigi turista tapasztalatunk csütörtököt mondott. Nem is hagyhattuk annyiban a dolgot, tehát vártunk a járókelők felvilágosítására. Persze, hogy éppen akkor nem jön senki, amikor várja az ember. Hosszú idő telt el, míg a virágok ezer tarkaságában és illatában virító rét szélén a völgy felől egy szépséges szép oláh menyecske tünt elő. Lassan, óvatosan közeledett. Még nem vett észre. Olyan volt, mint a rengetegben a forráshoz inni közeledő ártatlan öz. Jól ismerve a vadon népet és annak az uraktól csak mindig rosszat váró ősi naivságát, legkisebb gye-rekdiákomat előre küldöm az asszonyhoz tudakozódní. Az első neszre észre-vett, megállott. Amint a gyereket közeledni látta, vesd el magad, rohanva

* Vadászlap 1905. 356. l.

vészes „tuláj” kiáltások között úgy eltűnt a völgyben, mintha egy álom lett volna. Percekig megbűvölve álltunk, majd nevetgáltunk a fura eseten és várunk tovább. Nem kellett sokáig várnunk. Újra jönnek, sokan, valami hat-nyolc férfi és pedig jól felfegyverkezve fejszével, kaszával. A helyzet kezd igen komollyá válni. Nem várom be érkezésüket, hanem készenlétbe helyezkedve újra kiküldöm jó előre legékesebben szóló tolmácsunkat, hogy illő távolból értesse meg a dolgot az emberekkel. Heves szóváltásokkal indult a tárgyalás, azután mégis simára fordult s a végén ők maguk kacagtak legjobbjútién az asszonyuk gyerekes félelmén. De a keresett útról, békitő cigarettánk fejében, sem tudtak felvilágosítást adni. Akarva nem akarva el kellett indulnunk az egyetlen adott úton s célunktól kissé délkeletnek elkerülve 7³⁰'-kor értük el 702 m.-en a magyar Zsilt a lónyai nagy fűrésztelep mellett. 10 óra felé járt az idő, míg az előre kért iparvasúton Petrozsénybe szállítva a Wagner-szálló lármás és nem is éppen barátságos szobáiba tértünk.

Julius 1.

Amikor reggel megkérdeztem kis csapatunkat, hogy van-e kedvük délután tovább indulni a Paringra, egyhangú hallgatás volt a felelet. Most érezünk először igazán fáradtságot a gyenge éjjeli pihenés után. Még hozzá a tegnapi folytonos, égető napfény hatása is olyan kellemetlenül jelentkezett egyiknél-másiknál, hogy turista patikánk kámforos vazelinjét kétszer újra kellett tölteni. Önként kínálkozott turistakirándulásunkba, a petrozsényi tanulmányi részt pihentetőül beilleszteni. Hogy igazán pihenésünkre volt, azt a Salgótarjáni Köszönbánya Részvénytársaság igazgatóságának, de leginkább Fritz Károly bányamérnök hálára kötelező figyelmének köszönhetjük. Az ő szivességükből egy mindnyájunkat befogadó társzeker állott másfélnapig rendelkezésünkre s azzal tekinthettük meg Petrozsény gazdag természeti kincseit, sokat nyerve időben, pénzben és fáradságban. Délelőtt megnéztük a kőszén szabad fejtését, az elektromos bányalégtisztítót, a nagy szeparációs gépeket. Délután kimentünk a Zsil festői szép Szurdukjába. Az országhatáron leszállva szekerünkről s a határrendőrörsnél felmutatva a nagyszebeni határrendőr kapitányságtól kapott turista igazolványunkat, egy határrendőr kíséretében gyalog besétáltunk Romániába a trónörökös csinos villájáig. Az egy emeletes kis háznak csak felét találtuk a helyén, a másik felét a tavaszi hóolvadáskor egy alázuhanó sziklatömb valósággal levágta. Visszamenet a Gambirinus mulatóban meguzsonnázunk s innen hajtottunk szintén a salgótarjáni társulat jóvoltából átengedett s részünkre berendezett saját külön, kényelmes éjjeli szállásunkra.

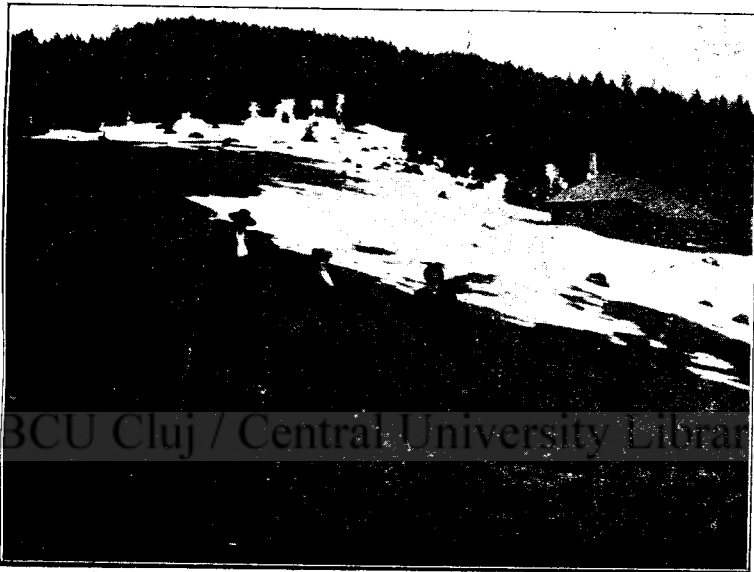
Julius 2.

Egy jól átaludt éjszaka és újra magunknál voltunk. Alig vártuk, hogy a Noé bárkájára emlékeztető, mindenféle fajú lényel telített zajos Petrozsényből megint künn legyünk a nagy természet templomi csendjében. Délelőtt még a híres Csetatyé Boli barlangot látogattuk meg. Nagyon meglepi az embert mindjárt a bejárat óriás nyílása. A barlangon átfolyó patak zöldre festi a belehulló mészkövet. A patakon fapalló vezet át s felette a félhomályban még kivehető, sziklára festett magyar címer fogad. Felkutatjuk négykézláb mászva, majd hason csúszva a legsötétebb üregeket is. A stalagmitoknak már semmi nyoma. Lenn a víz mellett négy ökör és egy pásztorgyerek hűsöl. Odébb a jobb parton élesen füttyölő szellőző lyukból cincogó denevérket zavarunk fel s egy alig megközelíthetően zárt üreg sziklapadján talált jókora penészes kenyér a Deli Márkó dicsőségének örökösait juttatja eszembe.

A kaszinó izletes konyháján megebédelve, hátizsákunkat újra felszereljük a szükségesekkel s délután 4¹⁵'-kor a temetőn keresztül megindulunk a Paringra. Nem siettünk az elindulással, mert a meleg így is igen kellemetlen volt, a távolság pedig a menházig 10 km. A majd ezer méteres emelkedés egyetlenesen oszlik az úton, úgy hogy meglehetősen tempóban lehet, szinte fárad-

ság nélkül meg'enni, de az árnyék- és a vízhiányt, különösen ilyen rekkenőségekben, nagyon megérzi az ember. 27 C° melegben megyünk jó két órája folyton a napon, erdőten mezőkön és víz nélkül. Fogarasi havasainkban, — ahol bővízü patakok zuhatagjai, még a hegyéleken is árnyas erdők, mindegyre elő-előbugyanó források, vagy völgyiszorulatok minden fordulónál változó szebb és szebb tája észrevétlenül csalja, viszi felfelé a turistát, — nem ilyen felmenetelhez vagyunk mi szokva.

Amint emelkedünk, úgy tágul lépésről-lépésre a kilátás, míg az apró völgyi házak, utcák egymásba folyva enyésznek el. Hazatérő nyájak méla kolompját, távoli gyárak tompa tülkölését hozza felváltva az esti szellő. Olyan különös, ahogy sem összeférő hangok ezek. Az egyik a múlt hangja, a másik a jövőé. Úgy látszik mintha a szél szárnyán tovaszállva valami távoli sziklapon összeverődnek s harcra kelnek egymással lételük jogáért. A kultúra, a

PARING MENHÁZ.*

FELVETTE KOHN REZSŐ.

lármával törtető jövő hangja az erősebb, legyőzi a multat, s a gyengébb, a legyőzött kis kolomp búsan siratja egykori dicsőségét. A nagy természet pedig néma csendben, egykedvűen, talán egyformán lekicsinyelve hallgatja mindakettőt.

A nap fél nyolckor bujt el a láthatár mögé. Perzselő melegével megsanyargatott, de kárpótlásul most felejthetetlen szép, ritka látványban részesített. Mint mindig felhőtlen égen, szép volt már magában a naplemente is, de különösen széppé tette az, hogy visszaverődő sugaraival hosszasan vörös, izzó fényben világította meg a Retyezát ormaít. Azután szinte átmenet nélkül egyszerre szürke sötétség borult ránk. Egy utolsó kapaszkodóval 8° után értük el azt a hatalmas növésű Vératrumokkal ellepett magaslatot, amelynek déli csücskén, éppen az erdővonal szélén, szerényen húzódik meg a S. K. V. petrozsényi fiókjának kétszobás, kis menháza (1580 m).

Azok közül a menházak közül való, amelyek nem a legszerencsésebben választott helyen épültek, védve ugyan a vihartól, de meglehetősen távol a víztől és egészen kilátás nélkül. Örömmel hallottuk, hogy tágasabb, új mene-

* A paringon tett felvételeink nem sikerültek. E képeket Petrozsény legjobb turista-fényképészének, Kohn Rezső pénztárosunk szivességéből közöljük.

dékház létesítésén fáradoznak Petrozsény lelkes turistái, amelynek helyét is természetesen gondosan fogják megválasztani. Dicsérettel kell azonban megemlékeznünk a menház praktikus ágyairól. Az egész egy ágyfára lazán kifesztett pokrócból áll, mely sem nem nyom, sem nem csíp, mint a mi menházaink szalmazsákos ágyneműje.

Julius 3.

Hajnalban három órakor a menházfedél egyhangú kopogására ébredtünk fel. Nagycseppű, futózápor volt, de úgy hallszott, mintha jég lenne. Teánkat főzögetve a vendégkönyvet kértük. A menház magyarul jöttát sem tudó, kedélyes öre azt mondta, hogy itt a vendégkönyvet az ajtó és a gerendák helyettesítik.

Fél öt óra lett, amire már meglehetősen kitisztult ég alatt elindulhattunk. A völgyekből nem látszott semmi, mélyen megfeküdt a köd.

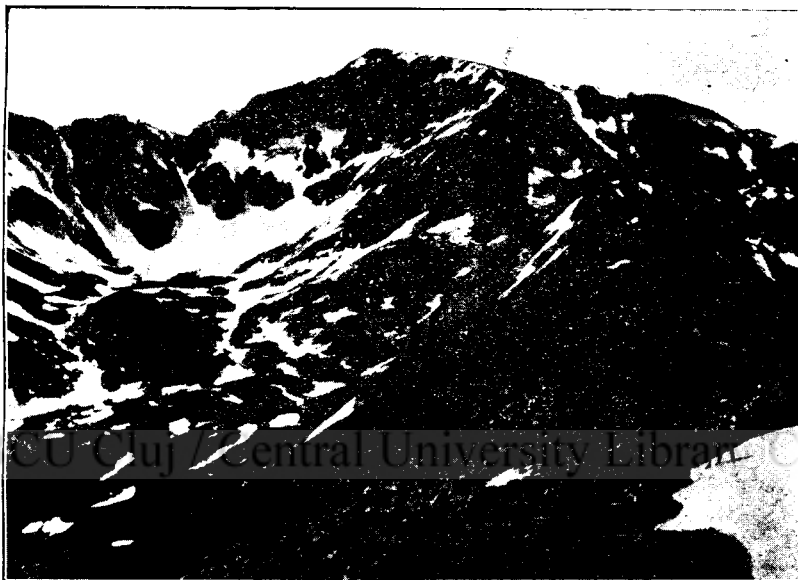
KÖDJÁTÉK. HÁTTÉRBE A KIRZSA ÉS MUNDRÁ-CSÚCSOK.

FELVETTE KOHN REZSŐ.

De annál szebb volt, annál tisztábban látszott közvetlenül előttünk a Kirzsa és Mundra, odébb nyugatra a messzeségben a Retyezát. A Paringhegy déli lejtőjén kapaszkodtunk fel addig, amíg a Paring és Kirzsa közötti legmélyebb nyeregben (2020 m.) elértük a főgerincvonulatot. Itt találtuk az első hófoltot, amelytől alig pár lépésre gyönyörűen virított az alpesi rózsza. Most már a kilátás keletre is feltárult, láttuk a vad Kápra és a híres Slavei-csúcsot — ahol az EKE kalauz szerint 1863-ban elesett az utolsó hiuz. Az út mérsékelt emelkedéssel visz a Kirzsáig. Több helyen kocsitű szélességben mélyen belevág a gerincbe, pompásan védve az egyre erősödő szél ellen és igen alkalmas pontokat kínálva a majdan építendő felső menháznak. Egy helyen természetesen ciklopikusan összetakolt házromokat is látunk. Valamikor régen talán a pásztoroknak nyújtott menedéket. Az emelkedés legutolsó csúcsát Vurfu Skurtnek nevezi az ott legeltető livazényi juhász. Pár perccel azután a Kirzsa éjszakai nyergében vagyunk (2175 m.) az egész havas egyik legszebb fényképpontján. Alattunk egy nem túlságosan mély, nem is szédületes, de annál festőibb katlan, sűrű hófoltokkal és több apró tengerszemmel, felette pedig a Kirzsa lavinákkal, viharokkal és évezredek villámaival dacoló sziklakolossza.

A nagy emelkedést megkönnyítő, útjelekkel ellátott szerpentin 7°50'-kor érjük el a tetőt. (2406 m.). Reggelink elköltése közben a morzsák elcipelésére több ragyás futrinka, majd egy egészen sziklaszürke egér buvik elő ismételten a sziklák közül. Valószínűleg a hóegereknek ahhoz a családjához tartozott, amely már a Magas Tátrából eltűnt. Nem foghattuk meg, talán jobb is volt így.

A köd mind jobban kezdett felszállani. A reggeli szellő lassan viharra fokozódott és tépve-szaggatva sodorta felénk és szórta pozdorjává az alantjáró fellegeket. A kilátásunk egészen eltűnt, de az a leírhatatlan szép ködjáték, amit a vihar ezután rendezett, mindennél nagyszerűbb élvezetet nyújtott. A kép percről-percre változott. Most a Surián pázsitos oldala tűnik elő, majd megpillantjuk a Zsil ezüst kigyóját, azután egy percre odalopozó napsugarak-

KIRZSA-CSÚCS.

FELVETTE KOHN REZSŐ.

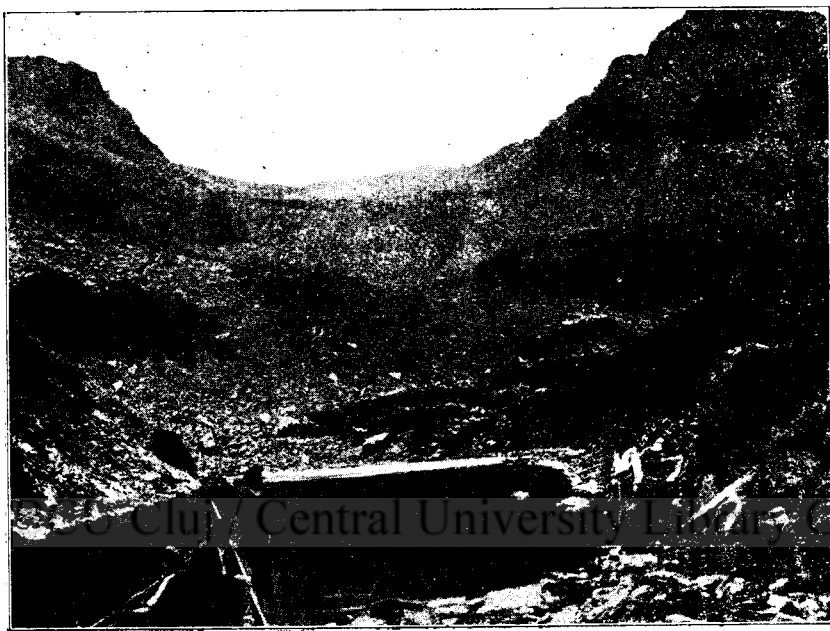
tól látjuk megvilágítva a Retyezátot, majd a Mundra mélységes üstjeibe pillanthatunk. Majd kezdődik előlről a sor és ismétlődik ötször-tízszer, de mindig más-más kiállítással, aszerint, hogy hol szakadnak fel a ködfoszlányok. Percekre újra kisüt a nap, míg lenn a völgyek mélyéből menydörgést hallunk. Különös érzés fog el. Menydörgést hallani alulról, az alattunk járó fellegekből! Úgy tetszett, mintha egyszerre sarkából fordult volna ki a természet egész törvénykönyve. A végén pedig nem látunk semmit, teljesen elborított a köd, mintegy óriási, szürke fátyol.

A Kirzán megszűnik a piros turista jelzés. Ezután sokkal sziklásabb és járatlanabb az út, de azért sehol sem szédületes, éppen csak azt az öt rémes, feneketlen sziklatorkot leszámítva, amelyek éppen az út mellett szakadnak le a mélybe, de ezek is könnyen elkerülhetők; három óráig tartó élvándorlás után 11 órakor sűrű ködben elérjük a Mundra 2529 m. magas csúcsán a vas határoszlopot.

Aneroidunk a térkép jelzésénél öt méterrel magasabbnak mutatja a csúcsot, s ha igaza lenne, akkor a Mundra egyenlő magas lenne a Negojjal. A valószínűségben azonban déli Kárpátaink harmadik legmagasabb csúcsa.* Mai útunk

* Lásd dr. Szalay Béla táblázatát Turisták Lapja XX. évf. 6. sz.

megfigyeléseit összefoglalva, megállapítjuk, hogy a Paring-csoport közkedvelt-ségének a titka valóban alpesi jellegű sziklaalakulásaitól eltekintve, legfőképpen könnyen megközelíthetőségében rejlik. A vasút elvisz mondhatni a hegy lábáig, szekérút semmi sincs, másfél nap alatt minden költség nélkül kényelmesen megjárhatják gyerekek, nők, sőt öregek is, mert ha úgy tetszik, egészen a Mundráig fel lehet ovagolni. Ellenben a mi havasainknál, nem is számítva azt, hogy a hegylábáig a vasútvonaltól 2—3 órás szekérútunk van, a gyalogút nagyobb fáradságot és gyakorlatot kíván, a ló pedig pl. a Negojra, amely nem is a legnehezebb turánk, 1550 m.-en felül megy.

A MUNDRA AUGUSZTUSBAN.

KOHN REZSŐ FELVÉTELE.

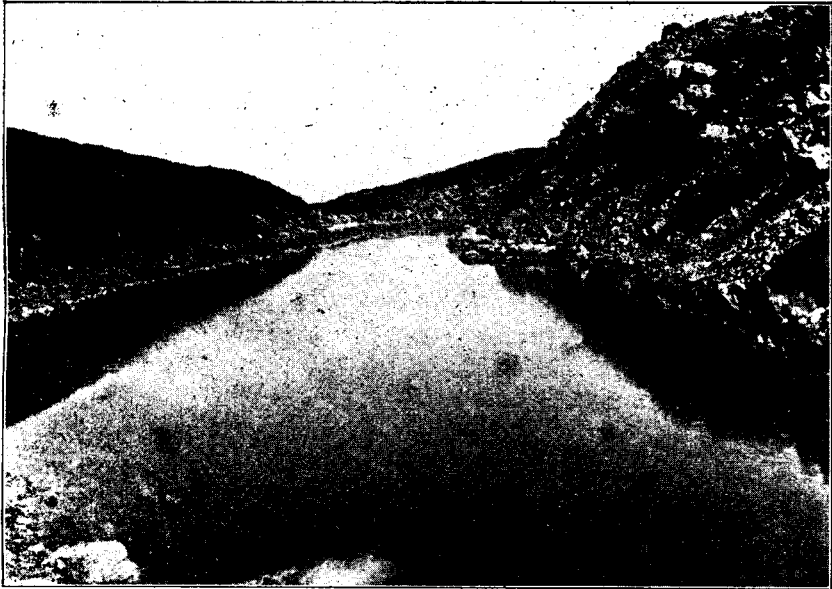
A Mundra csúcsa alatt magas fekvésű, kis zöld tengerszem látszik, ha pedig kissé tovább megyünk az élén odébb, lenni a katlan fenekén megpillantjuk déli Kárpátaink egyik legnagyobb tavát, a Rosile tengerszemet.

Levonulásunkban két nevezetesebb momentum volt. Nem az élén mentünk, hanem a nyugati oldal sziklatengerén s a Kirzsa alatt jó tíz percig tartó, mogyoró nagyságú jég paskolt; nem áztunk meg, de a heves szélben olyan erősen ütött a jég, hogy nem egyszer kiejtettük a botot kezünkől.

Odébb lenni, a Kirzsa alján, úgy 2100 m.-en a magában járó turistának egy különös speciálításával találkoztunk Nyiló alpesi rózsák között egy heverő férfi. Gummisarku cipő, kemény kalap és még keményebb gallér a ruházata; municiója mindössze egy sétatálcára kötött, alkoholos tartalmú üveg. Tornyosultak a fellegek, dörgött az ég, mi tőle pár lépésre zajosan szedtük a virágot és ő meg se moccant, a szempilláját sem nyitva fel, szendergett tovább, egykedvűen. Sokáig beszélgettünk csodálatos emberünkről s egyhangulag valami életunt embergyűlölőnek minősítettük. Pedig mindössze csak egy petrozsényi szabómester volt, aki rendes vasárnapi sétáját végezte a menházór bizonyosága szerint.

Délután három órakor értük el a menházat, este fél nyolckor pedig már Petrozsényben voltunk. Hosszú útunkat a kedvező időjárás igen élvezetessé

tette, tanulságossá különösen az, hogy egészen térképeinkre útálva, *vezető nélkül* jártuk meg. Sok értékes megfigyelést és az egész életre felejthetetlen emlékeket gyűjtve, még az éjféli vonattal elhagytuk a fekete gyémántok turista kincsekben páratlanul gazdag fekvésű városát.*

ROSILE-TENGLERSZEM.

KOHN RUSZÓ FELVÉTELE.

* Kuriózusképpen még azt is megjegyezhetjük, hogy a négy teljes napot kitevő gyaloglás alatt lépésmérőnk tanúsága szerint mindössze 192 510 lépést tettünk és pedig:

Szibieltől — Dus	32 000	×
— Bisztra malom	18.200	×
fel a telep és vissza	5 000	×
— Prigona	27.000	×
— Surián csúcs	16.250	×
— Petrozsény	25.080	×
— Paring-menház	16.000	×
— Mundra csúcs	18.520	×
— Vissza a menház	18.870	×
— Petrozsény	15.590	×
	<hr/>	
	192.510	×

Komoly turistáknak talán nem lesz felesleges felemlitenünk az *Erdélynek* azokat a helyeit, közleményeit, amelyek útvonalunkat érintik:

1. Szebeni havasok XIV. évf. 163. l. Kosch: Dustól Piatra-Albáig.
XIX. „ 83. l. Szilágyi: Szebeni turista mozgalmak.
2. Hunyadi hvasok IV. „ 76. 117. l. Téglás: Kirándulás a szászvárosi havasokra.
VIII. „ 27. l. Téglás: Szászsebesi havasok között.
XI. „ 72. l. Téglás: Hunyadvármegyei kalauz.
XVI. „ 131. 164. l. Ruzitska: Retyezáttól—Nagyszebenig.
- 3 Paring-csoport I. „ 164. l. Nemes: Hunyadvármegyei útiképek.
II. „ 30 l. Schwarczel: Petrozsényi emlékek.
III. „ 378. l. Téglás: Petrozsényi szurduk.
VI. „ 107. l. — ? —: Menház a Kirzsára.
VIII. „ 7. l. Szinte: Petrozsény vidéke.
XV. „ 181. l. — ? —: Zsilvölgyi emlékek.
XVI. „ 964. l. Ruzitska: Retyezáttól—Nagyszebenig.

Közlemények az E. K. E. múzeumából.

Pásztorkürtök az E. K. E. múzeumában.

Irta: Orosz Endre.

Ha nyári fogfalkozása idején a szabad természet ölén lakó havasi pásztor napi dolgának végeztével átadhatja magát a pihenésnek, előveszi furulyáját s a *kaliba* elején soha ki nem alvó tűz mellé heveredve fujja kedvelt nótáját. A szomszédos juhásztanyákon, midőn a nyájnak minden apró-cseprő dolgát elvégezték, szép tiszta időben kiáll a havasi kürt leggyakorlottabb, rendesen fiatal mestere a *kaliba* elé s annak megkapóan szép dallamával szórakoztatja többi pásztortársait. A havasok vadregényes rengetegeit kedvelő turistára nézve nincs élvezetesebb pillanat, mint mikor esténként a havasi *sztinákon* megpihenve egyszerre csak megszólal a távolból a havasi kürt méla hangja s végigszáll a völgyek felett bérctől-bércig visszhangozva annak leírhatatlanul szép, mélabús melodiáját.

»Erdők alól, mi szép ha szól
A kürt, im halld szavát.
Visszhang fakad a bérc alatt
És hosszan cseng tovább.

Minden kebel víg kedvre lel
E dalban és gyönyört,
Lágy hangjain a bú s a gond
Elszáll a szív fölött.«

A havasi pásztornak, mint a természet jelenkori ősemberének e kürt zenéje esti zsolozsmája, Istent dicsőítő hyminusa, melyet a maga természetes ősi módján, — évezredek óta nemzedékről-nemzedékre elsajátítva — ezen magakészítette egyszerű kürt megszólaltatása útján mutat be a természet Urának. E kürt zenéje a havasi pásztor egész érzelmvilágát foglalja magában, mert általa míg egyrészt a szomszédos tanyák pásztoraival kölcsönösen jeleket válthatnak, addig másrészt a távolibb völgyekben lakó övéinek és szerelmesének naponként emlékezetébe idézheti magát. Távol az emberi lakóhelyektől, ott az őserdők feletti bércek oldalában, hol az örök természet lelket lebilincselő, ünnepélyes csendje honol, a furulya és kürt hangjaiban keresve szórakozást, minden gondját feledve boldogan éli világát a havasi pásztor.

Az ősrégésznek vizsgálódásai keretébe elkerülhetetlenül szükséges az ethnográfiát is belevonni, melyben legfőként az ősfoglalkozások terén kínálkozik a legértékesebb tanulmányanyag. Mivel nem céloim e helyen ismételten rámutatni arra a végtelenül tanulságos viszonyra, mely az ősrégészet és néprajz között kölcsönösen fennáll, egyszerűen utalhatok „A néprajz az ősember-tan szolgálatában“ című értekezésemre, melyben ezt a tárgyat részletesen kifejtettem.¹ A jelen alkalommal az ősi jellegű pásztorélet tárgyi készleteiből az E. K. E. múzeumában őrzött pásztorkürtöket szemeltem ki, melyeknek leírását és a rájuk vonatkozó adatok közlését az alábbiakban fogom meg-

¹ Lásd: Erdély, 1905. (XIV-ik) évfolyam 34—38 és 66—70 lapjain.

teni. Ezidőszerint az E. K. E. múzeum ősfoglalkozási termében 5 drb. pásztor-kürt van kiállítva a *Székelyföldről* s ezeken kívül még 2 kisebb kéregkürt van raktáron *Kolozsvár* déli határának szomszédságából.

1. ábra. Gyermekkürt, melynek vázát vastag hársfakéreg alkotja s ezt kívül vékony vadcseresznyeфа kérge borítja. Fuvókáját 10 cm. h. külön hársfakéreg darab alkotja. Egész hossza 133 cm. Érdekes függeléke egy ősi jellegű kettősfonatú hársfacsing, ami a trombitának háton hordozhatása céljából van rákötve. Lelőhelye: *Mikes* (Torda-Aranyosm.). A kolozsvári határszélen fekvő feleki gerinc erdeiben volt pásztoranyán oláh fiuktól szerezte M. Kovács G. Lelt. sz. 7334.

2. ábra. Kettéhasított és kivájt belsejű nyirfarúdból való, 2·16 m. h. kürt, mely kívül szép borsárga nyirfakéreggel van ügyesen körültekerve. Kéreg nélkül hagyott 7 cm. h. fuvókája a kürt fájával egy darabból áll és végén ferdén van lemetszve. A szép vékony és egyenes kürt öble felőli vége pipás, azaz hajlott. Faváza 2 mm. vastagságú és öblének átmérője 6 cm. Lelőhelye: *Csik-Tusnád*, a *Szent-Anna-tó* melletti 1300 m. magas *Nagy Csamádtető*, honnan székely gulyapászortól M. Kovács G. főtítkár gyűjtötte. Lelt. sz. 456.

3. ábra. Vadcseresznyeфа kérgével körültekert, ugyanezen farúd két feléből készített 183 cm. h. pásztor-kürt. Kerekvégű, 5 cm. h. fuvókájának töve szurokkal van beöntve a kéreghez, hogy ne szeleljen. 7 cm. átmérőjű, öblös végén ez is pipás görbületű. Lelőhelye: *Ojtoz* (Háromszékm.). Oláh pászortól vették. Lelt. sz. 3532.

4. ábra. Két félből álló, 4 mm. vastagra kivésett falu nyirfakürt 17 drót-*abronccsal* összeszorítva fakéreg nélkül. A két fél mindkét érintkezési vonalán lisztből kevert csirizzel van beragasztva. Tölcséridomú, 11 cm. h. és vaskos fuvókáját egy 5 cm. széles vaskarika fogja a kürt fájához. Fuvóka vége kerek metszésű. Pipás hajlású öblös végének átmérője 11 cm. Az egész kürt h. 230 cm. Lelőhelye: *Gyimes-Bükk* (Csikm.). Csángó pásztor készítménye. Lelt. sz. 3535.

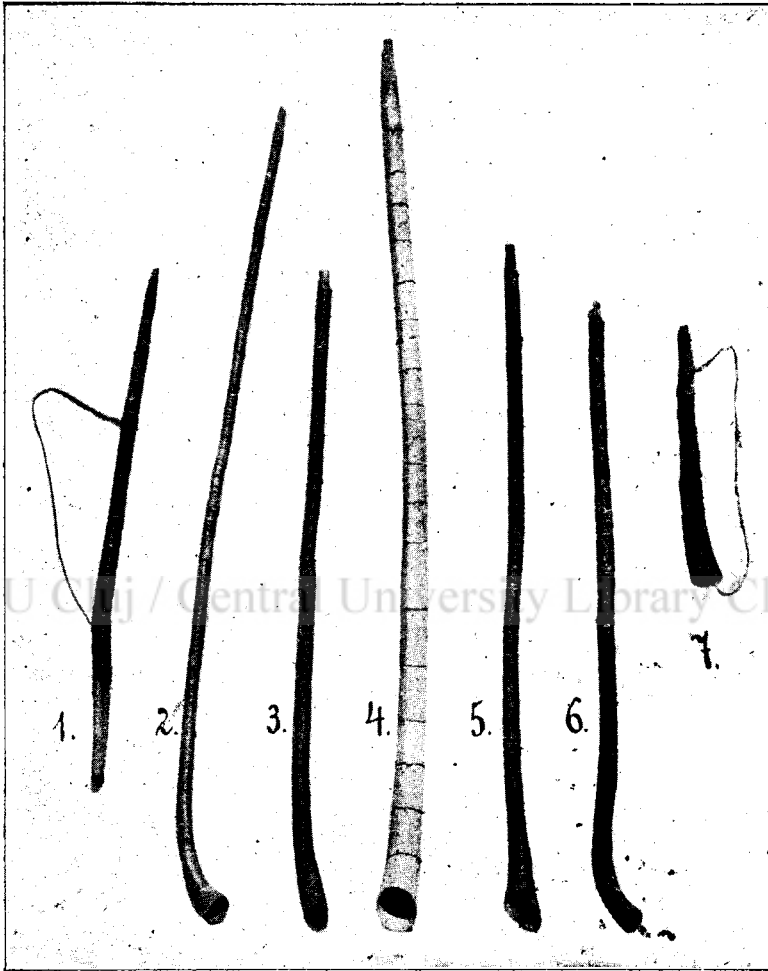
5. ábra. Spirálisan végigcsavart kéregbevonatú kürt vadcseresznyeфából. Hossza 175 cm. Külön darabból faragott, 6·5 cm. h., kerek végű fuvókáját fenyőgyantával ragasztotta hozzá oláh pásztor készítője. 9—10 cm. átmérőjű, pipás hajlatú öblös vége a fiatal fa gyökeres részéből áll. Lelőhelye: *Bereczk* (Háromszékm.). Lelt. sz. 3533.

6. ábra. Nyirfából készült s nyirfakéreggel spirálisan körültekert 163 cm. h. pásztor-kürt, melynek kéregtekercsét fenyőszurok teszi légmentessé 5 cm. h., külön darabból álló fuvókáját rongy szorítja be a kürt fájába. 6 cm. átm. öblös vége ennek is pipás görbületű. Lelőhelye: *Gyergyó-Bélbor* (Csikm.). Oláh pászortól vásárolva. Lelt. sz. 5292.

7. ábra. Rekettyefűz (*Salix caprea*) kérgéből spirálisan feltekert 68 cm. h., egyenes trombita, melyet az oláh pásztorfiuk „bucsin“ néven ismernek és mint erdei-mezei gyerekjátékot április—május havában, — midőn a fűzfák kérge könnyen lehántható, — Erdélyszerte sokfelé készítenek. Külön fuvókája nincsen. Öble 8 cm. átm. Mivel faváza nincsen, hogy szét ne hulljon, kőkénybokor (*Prunus spinoza*) tuskéivel tűzdelték át, amely megerősítési mód szintén ősrégi múltra tekinthet vissza. Hogy tulajdonosa hátán vihesse s ezáltal kezeit függetlenné tegye tőle, zsineggel van ellátva. Lelőhelye: *Mikes* (Torda-Aranyosm.), M. Kovács gyűjtése. Lelt. sz. 6335.

Ennyi az az anyag, amit efajta tárgyakból ezidőszerint az E. K. E. múzeumában felmutathat; ez természetesen kevés arra, hogy ezekben az erdélyi pásztor-kürtök ismeretét kimerítve lássuk. Hogy ennek az érdekes, de már leáldozófélben lévő ősi pásztoemléknek egész erdélyi elterjedését, vidékenként előforduló változatait, neveit, minden faanyagát és előállítási módjait, szóval a mutatkozó különbségeket összehasonlítás útján megállapíthassuk,

szükséges egyrészt a tárgyaknak, másrészt pedig a rájuk vonatkozó folklorisztikai adatoknak nagyobb mennyiségben való felgyűjtése és leírása. Ugyancsak szükséges volna a kürtölések dallamának kottaszerű lejegyzése, amihez természetesen zeneértő turistára lenne szükség. Annál inkább hangsúlyoznom kell pedig e körülményt, mert azt csak ott a pásztortanyák helyszínén kellene ellesni, már pedig a havasjáró turistazeneész — úgy tudom, — ritka, mint a fehér holló.

Hogy az erdélyi terület minden részében használatos pásztorkürtök összefoglaló tanulmányozását kimerítően lehessen eszközölni, az E. K. E. múzeum igazgatósága nevében fölkérjük az egyesület minden havasjáró tagját és jóakaróját, hogyha magashegyi kirándulásaik közben valahol ilyen kürtökre találnek, a megszerzési és beküldési költségek visszatérítése ellenében azok lelőhelyének (község, vármegye, hegyvidék) pontos megjelölésével és a pásztorok nemzetiségének feljegyzésével együtt az E. K. E.-múzeum számára beküldeni sziveskedjenek.

Főszerkesztő: dr. Szádeczky Lajos. Felelősszerkesztő: M. Kovács Géza.